

FRIEDRICH
NIETZSCHE

ECCE HOMO

FRIEDRICH NIETZSCHE

Ecce homo

Cum devii ceea ce ești

Prefață de
VASILE MUSCĂ

Traducere din limba germană de
VICTOR SCORADEȚ

Cuprins

Însemnări pentru o lectură: <i>Ecce homo</i>	5
Prefață	33
De ce sunt atât de înțelept	40
De ce sunt atât de deștept	64
De ce scriu cărți atât de bune.....	96
Nașterea tragediei	112
Inactualele.....	122
Omenesc, prea omenesc. Cu două continuări	130
Aurora. Gânduri despre morală ca prejudecată	141
Știința veselă („la gaya scienza”)	146
Astfel a grăit Zarathustra. O carte pentru toți și niciunul	148
Dincolo de bine și de rău. Preludiu la o filosofie a viitorului	171
Genealogia moralei. O scriere polemică...174	
Amurgul idolilor. Cum se filosofează cu ciocanul	176
Cazul Wagner. Problema unui muzician	180
De ce sunt un destin	192

Însemnări pentru o lectură: *Ecce homo*

Să lămurim niște date care țin de biografia lui Nietzsche. Aceasta începe să scrie *Ecce homo* la 15 octombrie 1888, exact la o zi după ce împlinise 44 de ani. Lucrarea aparține unei perioade de cumpănă din viața lui. 1888 este cel din urmă an al său de luciditate. Va mai avea de trăit doar câteva luni de viață conștientă până la prăbușirea care s-a produs la începutul lui ianuarie 1889 la Torino și încă unsprezece ani de boală, până când în 25 august 1900, la Weimar, intervine moartea. Este, totodată, un an de supremă încordare a ultimelor sale puteri spirituale pe tărâmul creației, neobișnuită pentru un om amenințat de boală.

Epoca marilor lucrări ale maturității creative a trecut. Au apărut pe rând:

- 1878 – *Omenesc prea omenesc*;
1881 – *Aurora. Gânduri asupra prejudecătilor morale*;
1882 – *Știința voioasă*;
1883/84 – *Așa grăit-a Zarathustra*;
1886 – *Dincolo de bine și rău*;
1887 – *Genealogia moralei*.

Anul 1888 aduce o serie de ultime lucrări de o întindere mai mică:

- 1888 – *Cazul Wagner*;
1888 – *Antichristul*;
1888/89 – *Ecce homo*;
1888/89 – *Ditirambii lui Dionysos*;
1889 – *Nietzsche contra Wagner*;
1889 – *Amurgul idolilor*.

În această perioadă a celor din urmă ani ai săi de luciditate, 1886-1888, Nietzsche este reținut mai cu seamă de preocuparea de a elabora o operă de mari dimensiuni, un fel de *summa* a concepției sale, care să-i adune la un loc într-o formă sistematizată numeroasele idei împrăștiate în volume unde au primit forma unor fragmente răzlețe sau a unor exprimări aforistice, nelegate între ele. Din acest material brut, pe care Nietzsche

însuși nu va mai apuca să-l prelucreze până la capăt, sora filosofului, Elisabeth Förster-Nietzsche, va reuși să alcătuiască volumul intitulat *Voința de putere*. Cel puțin în intenția lui Nietzsche aceasta urma să constituie o încercare de de-valorizare și re-evaluare a tuturor valorilor – *Die Umwertung aller Werte*. De fapt, era vorba de o curățire valorică a terenului, necesară în vederea unei noi instaurări valorice. O *instauratio magna* a gândirii nietzscheene. Acest *Hauptwerk* urma să constituie piatra de temelie a reașezării lumii într-o nouă ordine valorică. Premisa teoretică a acestui grandios proiect este aceea că omul nu poate trăi la nivelul adevărătei sale demnități în afara unei organizări valorice a vieții, altfel zis, fără a fi scufundat într-o „baie valorică”, după expresia lui Nicolai Hartmann. După ce Nietzsche va întreprinde noua cotitură axiologică în filosofie, omul se va concepe pe sine ca o ființă în mod esențial valorică. În această privință pentru un gânditor de importanță lui Nicolai Hartmann, „nu încape nici o discuție în privința faptului că: 1) viața noastră este pe deplin înscrisă în planul valoricului; 2) acest conținut valoric se prezintă în general amestecat cu opusul său, nevaloricul; 3) cu toate

acestea dăinuie în noi cerința de a ne legitima în lume prin ceea ce este valoric și 4) de a realiza valori". Valorile pe care omul le poate accepta ca niște îndreptări ale existenței sale, pot fi ineficiente ca urmare a golirii lor de un conținut valabil, pot să-și fi pierdut, deci, conținutul, pot deveni greșite sau false. În ciuda tuturor acestor primejdii care pot să-l amenințe, să-l determine să trăiască periculos în afara valorilor – *vivere periculosamente* – omul nu poate renunța la a se așeza într-un orizont valoric care să deschidă vaste perspective vieții sale, fără de care n-ar mai fi om în înțelesul deplin al cuvântului. Ființa omului nu poate fi despărțită de actele de valorizare pe care omul le realizează în fiecare moment hotărâtor al vieții sale.

Dar, în ultima dumineacă din luna august a lui 1888, Nietzsche renunță la acest mare proiect de legitimare valorică. Dorința validă a lui Nietzsche era, de fapt, aceea de a încorpora în ansamblul operei sale de până atunci o intenție sistematică, unitară, care să ordeneze lumea haotică a ideilor sale, pe cât era aceasta cu putință. Scopul urmărit era unul destul de simplu. Nietzsche s-a convins de avantajele pe care o formă sistematizată a concepției sale le-ar fi putut aduce

la recunoașterea pe care consideră că ideile sale formulate, destul de răzlețe, până atunci le merită. Renunțând la acest plan al unei mari opere, împins de un secret instinct premonitoriu care îl aprobia cât mai mult de fatalitatea bolii, Nietzsche se concentrează, în schimb, în elaborarea unor lucrări de dimensiuni mai reduse sau a unor prefețe la lucrări anterioare de dimensiuni mai întinse. Acestea, *Ecce homo*, la fel ca scriurile anexe amintite, pot fi considerate ca niște aşchii sărite din munca îndărjită la marea trunchi al lucrării privind reevaluarea tuturor valorilor.

***

Întâi de toate, Nietzsche își va lămuri relația hotărâtoare pentru întreaga sa carieră cu Wagner. Este vorba, aici, de *Cazul Wagner* (1888) și *Nietzsche contra Wagner* (terminat în 15 decembrie 1888 la Torino). Dar, în același an, 1888, mai scoate *Amurgul zeilor* (între 5 iunie și 20 septembrie 1888 la Sils Maria) și *Antichristul* (primăvara și vara lui 1888). Inițial proiectat ca o parte a amplei lucrări de re-evaluare a tuturor valorilor, o introducere la aceasta, dar după renunțarea la ea, rămasă singura dusă la realizare din acest proiect neterminat, *Antichristul*, considera Nietzsche, epuizează, în fapt, întreg

programul reevaluări valorice a lumii moderne în care dorea să se angajeze.

Ecce homo, la care ne vom referi în continuare, apărută în acest timp, aparține, aşadar, acestei ultime perioade de creație a lui Nietzsche. Munca la această operă înaintea-za cu repeziciune, încât, la nici o lună după 4 noiembrie 1888, lucrarea este încheiată într-o primă variantă a sa. Dar, pe parcurs, până la tragedia ce se va petrece în ianuarie 1889, Nietzsche va reveni cu numeroase corecturi și intervenții. *Ecce homo* însă va vedea lumina tiparului ceva mai târziu, postum, în 1908.

***

În fața bolii a cărei invazie amenință să-l destrame, Nietzsche recurge la terapia scrișului. Valoarea cathartică a scrisului a fost recunoscută încă din antichitate de către Aristotel. Scrisul eliberator ușurează omul de povara interioară pe care este condamnat s-o poarte pretutindeni cu sine – *călătorul și umbra sa* – după expresia lui Nietzsche. Scrisul contează ca un mijloc de eliberare în care singura preocupare este de a găsi expresia cea mai potrivită pe seama gândurilor de care vrei să te eliberezi. Scrisul eliberează, ușurează de o povară, de care omul vrea să

scape, împrejurare în care ceea ce este strict individual poate deveni universal, se universalizează devenind al tuturor. Este semnificația universală a artei subliniată cu precădere de Hegel în definiția frumosului din estetica sa, apariție sensibilă, pe măsura tuturor, a Ideii, a universalului – *die sinnliche Scheinung der Idee*. Această eliberare prin scris constituie însă un privilegiu oferit doar unor puțini aleși ai sorții. Goethe se consideră între acești aleși; în timp ce ceilalți oameni de rând sunt condamnați să-și poarte durerea în tacere, poetului i se acordă privilegiul de a o rosti, împărtășind-o și altora, făcând-o un bun comun:

„Und wenn der Mensch in seiner Qual
verstummt,
Gab mir ein Gott zu sagen, was ich leide.”
Elegie

Și dacă pe ceilalți oameni durerea-i lasă
muți,
Mie un Zeu mi-a dat să spun tot ce mă
doare.

Între acești aleși de divinitate, care își pot scrie gândurile, eliberându-se de povara

lor, se află și Nietzsche. Datorită scrisului omului poate să iasă din peștera platoniciană a trăirilor proprii de viață în care este închis.

În cazul lui Nietzsche este vorba prin *Ecce homo* de eliberare de propriul trecut care se realizează prin recapitularea și retrăirea un alt plan a ideilor trăite care îl urmăresc, având parcă intenția de a-l devora, conform *topos-ului* cu fiii care își sfâșie tatăl. Nietzsche se reinventează pe sine în paginile din *Ecce homo* ca cel care a scris toate cărțile pe care le inventariază în continuare. Într-un act de dedublare se infățișează ca autorul cărților sale, pe care le-a scris, dar și cel care vorbește despre ele, asumându-și persoana întâi. Prin multiplele planuri pe care le desfășoară *Ecce homo*, Nietzsche „se inventează sau se descoperă pe sine și în care personajul care ne vorbește este autorul care a creat personajul și care este, la rândul său, un personaj creat de toate cărțile care au fost scrise de către același autor care o scrie pe aceasta, sau acest personaj se găsește în acestea în mod explicit”. Anormalitatea, nebunia ni se dezvăluie la Nietzsche întocmai ca la Hölderlin sau Van Gogh, nu în scris, ci în tăcerea care urmează scrisului ca prăbușire psihică totală.